

Provádění rekognice ve Velké Británii

Anotace: Příspěvek má seznámit odbornou veřejnost s prováděním rekognice ve Velké Británii, která může být inspirací kurčitým změnám při provádění rekognice jak ve Slovenské republice, tak i v České republice. Provádění rekognice v Anglii, Walesu, Severním Irsku a Skotsku se za určitých okolností jeví jako efektivnější, méně nákladné a jednodušší při zajištění maximální zákonnosti.

Klíčová slova: rekognice, videoidentifikace, efektivita znovupoznání, zákonnost znovupoznání, Police and Criminal Evidence Act (zákon o policejních a trestních důkazech).

Cílem tohoto článku je seznámit odbornou veřejnost s prováděním rekognice v Anglii, Walesu, Severním Irsku a také Skotsku, které může být inspirací k určitým změnám při provádění rekognice jak ve Slovenské republice, tak i v České republice. Provádění rekognice v Anglii, Walesu, Severním Irsku a Skotsku se za určitých okolností totiž jeví jako efektivnější, méně nákladné a jednodušší při zajištění maximální zákonnosti. V současnosti se provádí rekognice v uvedených zemích třemi způsoby v případě, že je podezřelý znám a je k dispozici. Jedním z prováděných postupů v případě, kdy je podezřelý znám a je k dispozici, je rekognice prováděná *in natura*, která je starou metodou, kdy poznávající osoba vidí podezřelého v jedné linii s ostatními osobami (figuranty), které jsou mu podobné. Další z prováděných postupů rekognice je tzv. skupinová rekognice, kdy podezřelý, eventuálně jeho videosnímek je umístěn do skupiny náhodně vybraných osob (neformální skupina) a svědek je požádán, aby jej mezi nimi vybral. Poslední možností provádění rekognice je rekognice prováděná za pomoci videoidentifikace. Tyto možnosti provádění rekognice vyplývají z novelizace zákona (novelizován v roce 1991) „Police and Criminal Evidence act“¹ (zákon o policejních a trestních důkazech), který je od roku 1984 v účinnosti v Anglii, Walesu a Severním Irsku. Historicky nejpoužívanější metodou rekognice byla až do roku 2002 rekognice prováděná „*in natura*“. Metoda identifikace za pomoci videa nebyla téměř využívána, neboť to neumožňovaly technické možnosti. Policejní sbory nebyly schopny jednoduše zajistit videosnímky podobných osob, neboť neexistovala celostátní databáze videozáznamů. Vzhledem k neexistenci celostátního registru videozáznamů osob a neexistenci prováděcího předpisu, který by tuto situaci řešil, byl tento způsob rekognice využíván velice sporadicky. Tento způsob využívala pro svoji potřebu ve zvýšené míře pouze West Yorkshire Police, která si vytvořila vlastní databázi videozáznamů, kterou využívala při rekognicích. V dubnu 2002 oficiálně představil ministr vnitra David Blunkett projekt „Viper“ – (Video Identification Parade Eletronic Recording)² a seznámil s ním veřejnost. Ministerstvo vnitra k tomuto projektu přistoupilo na základě pozitivních zkušeností, které s využíváním své vlastní databáze videozáznamů měla od roku 1996 West Yorkshire Police. Projekt „Viper“ umožňuje provádění rekognice novým způsobem tak, že rekognice je prováděna propojením videosnímku podezřelé osoby s videosnímky podobných osob, které jsou uloženy v celostátní databázi, přičemž poznávající osobě (svědkovi či poškozenému) je předkládána celá video-sestava za přesně stanovených podmínek. Tento způsob provádění rekognice je v současnosti preferován u většiny policejních sborů v Anglii, Walesu, Severním Irsku a v posledním období také ve Skotsku.

Článek má popsat procesní postup při provádění rekognice, kdy je propojen videosnímek podezřelé osoby s videosnímky podobných osob uložených v celostátní databázi, má popsat

¹ Zákon o policejních a trestních důkazech (Police and Criminal Evidence Act 1984)

² Video Identification Eletronic Recording „Viper“

její zákonný rámec, poukázat na výhody takto prováděné rekognice a doporučit přijetí legislativní změny, která by umožnila obdobné provádění rekognice.

Zákonná úprava v „Police and Criminal Evidence act“ (zákon o policejních a trestních důkazech), který je v účinnosti od roku 1984, vytváří právní rámec k provádění rekognice, přičemž samotné provedení metody je podrobně upraveno v programu pro uživatele nazvaném „Viper“ (Video Identification Parade Eletronic Recording). Práva a povinnosti policejního personálu v identifikační proceduře jsou uvedeny v interním aktu řízení (Chief Constables Order 2004/51 App E.)³. Program pro uživatele „Viper“ přesně stanoví okruh subjektů, které se podílejí na provádění rekognice. Prvním subjektem je tzv. „Identification officer“ (identifikační důstojník), který sám fyzicky neprovádí žádnou formu identifikace, ale na základě žádosti dalšího subjektu tzv. „Officer In The Cace“ (zpracovatele případu), zajišťuje výběr videosnímků podobných osob v celostátní evidenci a provedení rekognice. Zároveň přebírá odpovědnost za proces identifikace. Samotný proces identifikace provádí další subjekt tzv. Dedicated Daily User. Tyto subjekty mají povinnost vzájemné telefonické dosažitelnosti v době provádění videorekognice. Dalšími subjekty rekognice jsou poznávající osoby (svědci či poškození) a podezřelé osoby. K dílčí změně došlo dne 1. ledna 2006, kdy došlo k novelizaci zákona „Police and Criminal Evidence act“ (zákon o policejních a trestních důkazech). Novelizace stanovila, že při videoidentifikaci musí být použit videozáznam zachycující osobu v pohybu, upravuje pořizování záběru podezřelých osob ve vazbě či ve výkonu trestu odnětí svobody, udává návod, jakým má být zakryt nebo replikován charakteristický znak či zvláštnost osoby, a udává, že výška osoby již není kritériem pro výběr dobrovolníků pro rekognici. Centrální databáze uchovává více než 10.000 videozáznamů osob, které dobrovolně poskytují svůj videozáznam pro potřeby videorekognice. Každý rok je obměňováno 25 % záznamů, jehož důvodem jsou změny módních trendů v oblékání a účesech. Pro každý vytvořený videozáznam osoby jsou stanoveny podmínky, za jakých se provádí. Jedná se o stejnou kvalitu videonahrávky, neboť je stanoveno osvětlení, barevnost, pozadí, umístění kamer, délka záběru, umístění záběru a pod. Dobrovolníci poskytují svůj videozáznam za úplaty na základě svého rozhodnutí s tím, že před provedením videozáznamu policií vyplní příslušné formuláře, kde tuto dobrovolnost potvrzují a uvádějí zde svá identifikační data. Videozáznam obsahuje videozáběr hlavy a ramen. K provedení každé „Viper“-rekognice s jedním podezřelým je zapotřebí 8 videozáznamů dobrovolníků, kteří připomínají podezřelého věkem a obecným vzhledem. V případě, pokud jsou si podezřelí podobní, pak musí být s každým podezřelým provedena samostatná rekognice, přičemž v každé musí být rozdílní dobrovolníci. Pokud je podoba dvou podezřelých zhruba stejná, pak lze jejich videozáznamy zařadit do jedné sady obrazových záznamů alespoň s dalšími 12 videozáznamy dobrovolníků. Pro jednu rekognici se vytváří jedna sada vyjma případů, kdy o tom rozhodne Identification officer (identifikační důstojník). Žádná z osob, která zpracovává daný případ, nesmí vstoupit do prostor, kde se pořizují obrazové záznamy. Identification officer (identifikační důstojník) musí být upozorněn na jakýkoliv problém, který se týká vzhledu podezřelého z důvodu zvážení replikace či pixelizace. Před samotným provedením videorekognice Dedicated Daily User, který provádí samotnou identifikaci, vyplňuje tři formuláře. První formulář označený V1 vyplňuje Dedicated Daily User při pořizování materiálů pro identifikaci a tento podepisuje podezřelý a jeho obhájce. V tomto formuláři je uvedeno, z jakého důvodu a za jakým účelem je prováděna rekognice, poučení podezřelé osoby, uvedení výslovného souhlasu podezřelé osoby s videorekognicí, uvedení skutečnosti, zda-li bylo po podezřelé osobě veřejné pátráno či nikoliv, a uvedení místa podezřelé osoby při rekognici v rámci videozáznamu, které si sám vybral, a jeho vyjádření souhlasu s dobrovolníky, kteří jsou zahrnuti do videozáznamu.

³ Interní akt řízení – Práva a povinnosti policejního personálu v identifikační proceduře (Chief Constables Order 2004/51 App E)

V případě zveřejnění záznamu či fotografie před videorekognicí se musí podezřelému nebo jeho zástupci umožnit prohlédnout si materiál zveřejněný policií médiím pro účely ztotožnění nebo vypátrání podezřelého za předpokladu, že je to možné a bezdůvodně se tím neprodlouží vyšetřování. Při souhlasu podezřelého s videorekognicí zpracovatel vyplňuje dva záznamy. Obsahem prvního záznamu je první popis podezřelého tak, jak byl získán prvotním výsledkem poznávající osoby. Tento záznam musí být doručen podezřelému a jeho obhájci. Druhý záznam obsahuje detailní data podezřelého a jména poznávajících osob. Oba záznamy obsahují zmínku, zda-li došlo k zveřejnění informací (fotografií či záznamu) majících vztah k protiprávnímu jednání a zda-li již nebyly s podezřelým provedeny jiné identifikační procedury. Druhý formulář označený V2 vyplňuje také Dedicated Daily User při prohlížení materiálu (videozáznamu) obhájcem nebo podezřelým předtím, než je ukázán svědkům. V případě námítky obhájce k některému z dobrovolníků její odůvodněnost posuzuje a rozhoduje o ní „Identification officer“ (identifikační důstojník). V případě uznání důvodné námítky kanceláři „Viper“ je zaslán videozáznam jiného dobrovolníka. Pokud to není možné, sdělí se podezřelému nebo jeho zástupci, proč jeho námítky nemohou být uspokojeny, a námítka s důvodem, proč nemůže být uspokojena, se zaznamená do formuláře. Třetí formulář označený V3 vyplňuje a používá Dedicated Daily User v průběhu rekognice prováděné poznávajícími osobami. Zaznamenává cokoli, co řekne nebo udělá poznávající osoba, včetně údaje, kolikrát byla videorekognice shlédnuta a kolikrát byl jakýkoliv účastník video rekognice shlédnut. Všechny tři formuláře jsou zabezpečeny a nesmí být předány „Officer In The Cace“ (zpracovateli případu), dokud není realizována samotná videorekognice. Po ukončení video-identifikace jsou mu předány a jsou součástí trestního spisu.

Podezřelý má právo odmítnout videorekognici a nepodepsat souhlas s jejím provedením. V tomto případě se videorekognice neprovádí. Pokud se tak stane, může „Identification officer“ (identifikační důstojník) rozhodnout o skryté nebo skupinové identifikaci po konzultaci s „Officer In The Cace“ (zpracovatelem případu), která může být provedena bez souhlasu podezřelého. V případě zatčení se po příjezdu na policejní stanici pořizuje nepohyblivý obrazový záznam (fotografie) podezřelého z důvodu jeho možného puštění na kauci, aby se vyloučila skutečnost, že podezřelý změnil následně svůj vzhled. Pořízený nepohyblivý obrazový záznam (fotografie) může být použitý také pro skrytou rekognici, neboť při skryté rekognici může být použit jakýkoliv obrazový materiál podezřelého v případech, kdy je podezřelý znám, ale není k dispozici. Podezřelý se nesmí účastnit videorekognice, avšak jeho obhájce může být přítomen. Pokud není obhájce přítomen, pak musí být videorekognice zachycena na obrazový a zvukový záznam. Poznávající osoby musí vidět celý videozáznam dvakrát bez jakýchkoliv dotazů či připomínek. Otázky a požadavky na svědky jsou přesně stanoveny v zákoně „Police and Criminal Evidence act“. Poznávající osoba provádí poznání samostatně a nesmí komunikovat s ostatními poznávajícími osobami. V případě identifikace konkrétní osoby musí být pořízeno krátké prohlášení, kterým se identifikace dokumentuje. V případě, že podezřelou osobou je osoba mentálně postižená, pak za relevantní souhlas k provedení rekognice se považuje souhlas, který je dán mentálně postiženou osobou v přítomnosti příslušné dospělé osoby (rodiče či zákonného zástupce). Pokud je podezřelou osobou osoba mladší 14 let, pak je vyžadován souhlas k provedení rekognice rodičem mladistvého či jeho zákonným zástupcem. V případě odmítnutí takového souhlasu lze rekognici provést. Obdobně se postupuje i v případě, kdy se i přes vynaloženou snahu nepodaří takový souhlas získat. U mentálně postižených nebo mladistvých se vyžaduje přítomnost zákonného zástupce po celou dobu prováděného úkonu. Pokud má podezřelý neobvyklou fyzickou zvláštnost (např. jizvu na obličeji, tetování, odlišný účes nebo barvu vlasů), která se neobjevuje na záznamech ostatních osob, které jsou k dispozici pro použití, pak může být buď zakryto místo, kde se zvláštnost vyskytuje, jak u podezřelého, tak u dobrovolníků (figurantů), nebo může být replikována zvláštnost na záznamech dobrovolníků

(figurantů). Pro tyto účely může být zvláštnost zakryta nebo replikována elektronicky nebo jakoukoliv jinou metodou, která zajistí, že záznamy podezřelého a dobrovolníků (figurantů) budou podobné. O této skutečnosti rozhoduje „Identification officer“ (identifikační důstojník). Pokud byla fyzická zvláštnost popsána poznávající osobou, pak by ji měl „Identification officer“ (identifikační důstojník) replikovat, pokud je to možné. Naopak, pokud nebyla poznávající osobou popsána, je doporučováno, jako vhodnější, její zakrytí. Pokud dojde k zakrytí nebo replikaci fyzické zvláštnosti, pak musí „Identification officer“ (identifikační důstojník) uvést písemně důvod pro takové rozhodnutí. Pokud poznávající osoba požádá o prohlédnutí záznamu, na kterém je fyzická zvláštnost zakryta nebo replikována, bez zakrytí nebo replikování této zvláštnosti, poznávající osobě se to umožní. Současně může pouze jedna poznávající osoba být přítomna rekognici a vidět sadu obrazových záznamů. Bezprostředně před ukázkou obrazových záznamů se poznávající osobě sdělí, že osoba, kterou viděli při konkrétní dřívější události, se může nebo nemusí objevit na záznamech, které jí budou ukázány, a že pokud nemůže učinit pozitivní identifikaci, pak to má říci. Poznávající osoba má být zároveň poučena, že v jakémkoliv okamžiku může požádat o prohlédnutí konkrétní části sady obrazových záznamů, či si nechat zmrazit (pozastavit) konkrétní záběr, aby si ho mohla prostudovat. Dále jí má být zdůrazněno, že není žádný limit, kolikrát si může prohlédnout celou sadu obrazových záznamů nebo jakoukoliv jejich část. Poznávající osoba se požádá, aby nečinila žádné rozhodnutí, zda osoba, kterou viděla, je v řadě obrazových záznamů, pokud neviděla celou sadu videozáznamů alespoň dvakrát. Poté co poznávající osoba viděla celou řadu obrazového materiálu alespoň dvakrát a uvedla, že nechce vidět záznamy či jejich části znovu, je požádána, aby sdělila, zda-li osoba, kterou dříve viděla při konkrétní události, byla ukázána a pokud ano, aby ji identifikovala číslem záznamu. Poznávající osobě je poté ukázán tento záznam a ona potvrzuje identifikaci. V případech, kdy poznávající osobou je policista, uplatňují se stejné principy a procedury jako u jakékoliv jiné poznávající osoby. Zvláštním způsobem rekognice je rekognice, která je prováděna v případech, kdy totožnost podezřelého není známa. V těchto případech může být svědek vzat na konkrétní místo, aby identifikoval osobu, kterou již dříve viděl, i když počet, věk, pohlaví, rasa, obecný popis a styl oblečení jiných osob na místě a způsob, jakým je identifikace prováděna, nemůže být plně kontrolován. Principy uvedené u jiných způsobů rekognice se v tomto zvláštním způsobu mají použít, pokud je to možné. Např. popis podezřelého poznávající osobou by měl být dán předtím, než je svědek požádán o provedení rekognice. Zákon jednoznačně stanovuje, že v případě, kdy poznávající osoba nepřetržitě sleduje podezřelého od spáchání trestného činu až do jeho zadržení policií, není potřeba provádět rekognici. V případě, kdy Identification officer (identifikační důstojník) a „Officer In The Case“ (zpracovatel případu) mají důvodné podezření, že pokud by podezřelému byly poskytnuty informace týkající se videorekognice, tento by podnikal kroky k tomu, aby nebyl spatřen svědkem v jakékoliv identifikační proceduře, může Identification officer (identifikační důstojník) nařídít pořízení obrazového materiálu podezřelého pro video-identifikační proceduru před poskytnutím informací podezřelému.

Pořízené videozáznamy či fotografie mohou být pořízeny nebo zveřejněny pouze pro účely vztahující se k prevenci nebo odhalování trestné činnosti, vyšetřování trestných činů, nebo vedení trestního stíhání policií, nebo jiným orgánem provádějícím trestní stíhání nebo prosazujícím právo vně Spojeného království, či pro prosazení trestu nebo příkazu vydaného soudem při řešení trestné činnosti. Jsou stanoveny přísné zásady správy dat. Centrální kancelář „Viper“, která připravuje videosestavy pro účely videorekognice, musí mazat všechna data určená pro konkrétní videorekognici, která jsou starší jednoho měsíce. Všechny videosoubory (kompilace) by měly být vypáleny na DVD během sedmi dnů od obdržení od národní kanceláře „Viper“ a nesmí být ukládány. Všechny materiál (týkající se jak podezřelého, tak i figurantů) musí být kvalitativně zkontrolován kanceláří „Viper“ okamžitě

po jejich vypálení a část tohoto procesu zahrnuje archivování obrazového materiálu v kanceláři „Viper“. Policistovi, který zaslaný materiál vypaluje na DVD, se doporučuje mazat ve svém počítači veškerý obdržený materiál, který je starší čtrnácti dnů. K uchovávání videozáznamů dobrovolníků (figurantů) je využíván systém serverů s Linuxem s kapacitou 1,4 Tb od firmy IBM. Na editaci záznamů se používají grafické pracovní stanice IBM. Návrh, instalace a konfigurace projektu „Viper“ trvala dvanáct týdnů.

Závěrem lze konstatovat, že tento projekt výrazným způsobem snížil náklady na provádění rekognice. Běžná rekognice prováděná in natura stojí ve Velké Británii od 750,- do 1250,- liber, kdežto „Viper“-videorekognice stojí 150,- liber. Rozpočet projektu „Viper“ ve výši 7,5 mil. liber se vrátil za jedenáct měsíců. Snížily se zejména náklady na ušlé mzdy figurantů a také na náklady spojené s opakováním rekognic in natura v případech, kdy se nedostavil některý z figurantů. Každý týden proběhne ve Velké Británii více než 500 videorekognic. Příprava rekognice in natura trvala až deset týdnů, kdežto projekt „Viper“ umožňuje doručení obrazového materiálu, který je zapotřebí k provedení videorekognice, do dvou hodin. Rekord je osmáct minut. Systém videorekognice umožňuje její provedení v nemocničních zařízeních v případech, kdy je zde poznávající osoba, či v trvalých bydlištích osob, kdy to vyžadují různé okolnosti. Díky rostoucí databázi je možné najít podobné osoby i těm nejodlišnějším podezřelým, ke kterým nebylo téměř možné najít podobné osoby pro provádění rekognice in natura. Videorekognice je vhodná, pokud jsou poznávajícími osobami citlivé osoby, děti či mladiství, oběti trestných činů, neboť nepřicházejí žádným způsobem do kontaktu s podezřelou osobou a dochází tak k eliminaci možných negativních vlivů na jejich rozhodování. Po zavedení „Viper“-rekognice došlo k výraznému poklesu násilné trestné činnosti, a to až o 25 %, zejména u loupeží. Efektivita provedených videorekognic je stejná jako efektivita rekognic in natura v případě, kdy je videozáznam podezřelé osoby v souboru společně s videozáznamy dobrovolníků (figurantů). Výzkumný projekt profesora Valentyna z Londýnské university prokázal, že pokud videozáznam podezřelé osoby není zařazen do souboru společně s videozáznamy dobrovolníků (figurantů), je předpoklad nesprávné identifikace podezřelé osoby nižší než u rekognice in natura. Tento výzkum prokázal, že videorekognice je v tomto ohledu objektivnější. Použitím projektu „Viper“ je možné získat časové úspory, které umožňují provedení identifikačních procedur v mnohem kratším čase od události a uchování výraznější paměťové stopy poznávajících osob. Videorekognice je také jednodušší z organizačního hlediska, neboť není nutné organizovat např. oddělení poznávaných osob, poznávajících osob a figurantů či zajišťovat odpovídající prostor k jejímu provedení. Příkladný je průběh videorekognice, neboť do samotné videoidentifikace nezasahuje žádným způsobem „Officer In The Case“ (zpracovatel případu), takže je vyloučeno jakékoliv ovlivňování jejího průběhu. Zároveň možnost podezřelého a jeho obhájce vyjádřit se k videozáznamům figurantů a požadovat jejich případnou změnu přispívá velkou měrou k vysoké míře zákonnosti prováděné videorekognice. Uvedené argumenty obhajující vysokou míru efektivity, nízké nákladovosti, jednoduchosti a vysoké míry zákonnosti projektu „Viper“ mají přispět k tomu, aby daly určitý návod k využití obdobné aplikace identifikační metody jak ve Slovenské republice, tak i v České republice.

Literatura

Interní akt řízení – Práva a povinnosti policejního personálu v identifikační proceduře (Chief Constables Order 2004/51 App E)

Video Identification Electronic Recording „Viper“

Zákon o policejních a trestních důkazech (Police and Criminal Evidence Act 1984)

Použité internetové adresy:

<http://www.computing.co.uk/computing/analysis/2075783/project-awards-viper>
<http://news.zdnet.co.uk/internet/0,1000000097,2132017,00.htm>
<http://www.techworld.com/storage/features/index.cfm?featureid=1667>
http://www.thamesvalley.police.uk/news_info/diversity/id-parade.htm

Key words: recognition, video identification, effectiveness of recognition, legitimacy of recognition, Police and Criminal Evidence Act.

Summary

In April 2002 the Home Secretary David Blunkett officially introduced project „Viper“ (Video Identification Parade Electronic Recording) to the public. From 1984 there is Police and Criminal Evidence Act in force in England, Wales, Northern Ireland, which from 1991 enables to perform recognition in three basic ways. One of the possible ways of performing recognition was also the recognition carried out with the assistance of video identification. Naturally this method of recognition was not often used and method of classical recognition was preferred, when suspect is included into the group of figurants and the recognising person directly recognises the person. It was realized in this way due to technical problems, which were in direct relation to video identification. Turning point emerged in April 2002 when the Home Office decided to launch the video identification project „Viper“ on the basis of identification video system, which was developed by West Yorkshire Police for own needs and it was used very effectively. Before it was launched, the „Viper“ project was widely discussed and it was also supported in public for example by the Prime Minister Tony Blair. Part of the public, including a part of members of the police force and another law enforcement bodies, adopted sceptical approach. However, the first year of practical experience after applying this method showed, that this method of recognition is very effective, significantly decreases expenses on performing recognition, contributes to maximum of legitimacy of recognition process and decreases criminality. Consequently, due to the mentioned advantages, performance of recognition in this way started to be executed in Scotland as well. The author of the article presents all circumstances, which are connected with recognition performance in this way. Legal framework, which enables using this method of recognition, method of simple presentation to police personnel and way of applying the method, is introduced. The aim of the article is to inform of this type of recognition, which is preferred in the mentioned countries, provoke reaction and in this way contribute to supposable extension of criminal-law amendment, which would deal with process of recognition not only in the Slovak Republic, but also in the Czech Republic.

*pplk. JUDr. Jaroslav Müller
Policie České republiky
Útvar pro odhalování organizovaného zločinu
Odbor padělání
e-mail: Jaro87@seznam.cz*

*pplk. Mgr. Josef Hanbalek
Policie České republiky
Útvar pro odhalování organizovaného zločinu
Odbor terorismu a extremismu*